

Peaminister Kristen Michal
Kaitseminister Hanno Pevkur
Kaitseministeeriumi kantsler Kaimo Kuusk
Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimees Kalev Stoicescu
Kaitseväe juhataja kindral Andrus Merilo

17.4.25

ETTEPANEKUD EESTI KAITSEVÕIME JA -TÖÖSTUSE ARENDUSEKS

Lugupeetud härrased,

Kodanike ja ettevõtjatena oleme väga toetavad valitsuse plaani osas tõsta kaitsekulud vähemalt 5 protsendini SKPst. Käesolevaga tahaksime teha mõningad ettepanekud selle plaani praktilise rakendamise osas ning pakkuda oma abi.

Ukraina sõda on näidanud, et nüüdisaegne konflikt võib osutuda oluliselt teistsuguseks, kui aastaid tagasi eeldati.

Ukraina – aga paraku ka Venemaa – on suutnud käivitada väga kiire innovatsioonimootori. Nad on kasutusele võtnud palju uudseid tehnoloogiaid, kuid nende suurim innovatsioon on struktuurne – kuidas uuendusi arendatakse, rahastatakse ja rindel kasutusele võetakse. Selles on nad olnud kiired, tõhusad ja loomingulised.

On väga raske ennustada, milliste relvadega peetakse võimalikku tulevast sõda Eesti/NATO ja Venemaa vahel. **Seda tähtsam on ka Eestis luua süsteem, mis võimaldaks paindlikult reageerida tuleviku väljakutsetele, millised nad ka ei oleks. See tähendab eelkõige teistsugust lähenemist riskivõtmisele ja uuendustele.**

Me toetame Eesti Kaitse- ja Kosmosetööstuse Liidu 18.3.25 kirjas tehtud ettepanekuid ja täiendaks neid omalt poolt alljärgnevaga.

1. **Eestil on võimalus ehitada üles Euroopa kõige innovaativsemad kaitsejõud ja dünaamilisem kaitsetööstus. Me ei saa iial võita massiga, küll aga ootamatuse ja nutikusega.** Kaitsetööstus - eriti kõrgtehnoloogiline - on uue majanduskasvu allikas, kus meil on konkurentsieelis teiste riikide ees. Siin saame oma näivad nõrkused - väiksuse, asukoha jne. - tugevusteks pöörata.

See aga eeldab, et need eesmärgid on jõuliselt seatud ja kommunikeeritud. See vajab ka mitmete harjumuste muutmist - protsesside olulist kiirendamist, kastist välja mõtlemist, initsiatiivi tervitamist, riskide võtmist. Oleme siin valmis oma ettevõtjakogemusega õlga alla panema.

2. **Peame vajalikuks kaitseinvesteeringutest kindla osa – näiteks 10-20 protsendi - eraldamist uutele tehnoloogiatele – eelkõige droonidele, droonitõrjele, AI-le, aga ka autonoomsetele süsteemidele merel ja maal, sensorsüsteemidele, jne.** Sellist lähenemist rakendavad juba mitmed riigid, parima näitena Ühendkuningriik.

Antud eelarve võiks sisaldada nii arendustoetusi, eksperimentaaloste kui ka uusi täiemahulisi kaitsevõimeid. See eelarvekomponent annaks Eestile piisaval määral alternatiivseid võimalusi ning ka oskusi nende arendamiseks ja hankimiseks, mis meil praegu on veel nõrgad.

3. **Teeme ettepaneku luua uute tehnoloogiatega tegelev struktuuriüksus – nimetagem seda Kaitseinnovatsiooni Keskuseks.** Uute tehnoloogiate jälgimine, analüüsimine ja hankimine erineb klassikalisemast hankeprotsessist, kus Eesti on vältinud riske ja minimeerinud hinda. Pigem meenutab uutesse tehnoloogiatesse investeerimine riskikapitali, kus fokuseerutakse innovatsioonile ning kasutatakse riskide hajutatud võtmist portfelliteooria alusel. Selline üksus mitte ainult ei pea kartma riske, vaid nende võtmine peaks olema osa tema põhiprotsessist.

Võib argumenteerida, et uue üksuse loomine suurendab keerukust ja kulusid. Sellele vaatamata arvame, et lisaväärtus kaalub selle üles. Tema ülesanded nõuavad teistsugust DNAd kui tänastel traditsioonilisematel üksustel. Tal oleks ka tugev missioon luua Euroopa üks parimaid tehnoloogilise kompetentsi keskusi

uute tehnoloogiatega tegelemisel. Selge missiooni ja fookusega keskus saaks kaasata valdkonna parimat talenti nii Eestist kui välismaalt.

Taas võiks sarnase näitena tuua Ühendkuningriigis loomisel olevat UK Defence Innovation ametit. Eesti kontekstis võiks selline keskus teha koostööd ka Eesti Kaitsefondiga Smartcapis, Kaitseväe Akadeemiaga ja teiste osapooltega.

4. **Tuleks arutada ka innovatsiooni kasutuselevõtu parimat protsessi Kaitsejõududes.** Sellekohased otsused tuleb loomulikult teha kaitseväe juhtide ja teiste asjaomaste poolt, kuid on selge, et innovatsiooni rakendamiseks on vaja terviklikku tsüklit, mis ulatub arendusest ostudeni ja edasi kasutuselevõtuni.

Eestis on kõlanud mõtteid luua Kaitseväe juurde Tuleviku Väejuhatust (Future Command). Me pakume alternatiivina kaalumiseks rohkema otsustusõiguse andmist koos vastava eelarvega kaitseväe üksustele. Selline lähenemine on hästi töötanud Ukrainas ja osaliselt toimib ka Eesti Kaitsejõududes. Parim ja kiireim innovatsioon tekib siis, kui kaitsetööstusel on otsekontakt väeosadega, mis nende tooteid kasutavad.

5. **Eesti võiks uusi kaitse-tehnoloogiaid kasutusele võtta ka public-private-partnershipi (PPP) režiimis.** Meil on ettevõtjaid ja investoreid, kes on valmis panustama uutesse lähenemistesse nii aega kui raha – kasvõi selleks, et hankida tulevikuks referentse ja esmast tagasisidet. Sellisteks puhkudeks võiks riik olla valmis tasuma tehnoloogiate eest, kui nad ennast on tõestanud (n-ö Defence-as-a-Service).

6. **2% ettevõtte tulumaks võiks olla vabatahtlik ja käsiteldav maksukrediidina.** Uus koalitsioon on otsustanud ettevõtte tulumaksu sisseviimise tagasi pöörata. Samas võib olla terve hulk ettevõtjaid, kes oleks nõus kaitseprojekte toetama (näiteks eelmises punktis kirjeldatud PPP režiimis).

Soodustamiseks selliseid investeeringuid võiks kaaluda nende arvelt tuleviku maksukrediidi andmist, kasutades selleks spetsiaalse staatusega sihtasutusi.

7. **Eesti võiks luua ühise ökosüsteemi Ukraina kaitsetööstusega.** Eesti on juba täna ühes kõige tihedamas koostöös Ukrainaga, kuid meie arvates võiks seda veel oluliselt laiendada, kasutades meie tänast ülihead stardipositsiooni.

Muuhulgas võiks teha oluliselt suuremaid jõupingutusi Ukraina kaitsetööstusettevõtete Euroopa peakorterite registreerimiseks Eestisse. Neid on juba täna 30-40, kuid võiks olla sadu. Paljud neist võiks olla huvitatud ka reaalseste tegevuste toomisest Eestisse.

Riigid võiks omavahel kokku leppida mõlema poole kaitsetehnoloogiaettevõtete ligipääsus üksteise turule ja tehnoloogiate testimisele. Eesti võiks kutsuda Ukraina eksperte meie kaitsevõimekust tõstma (nn Ukraina Ekspertkorpus) jne. Kaaluda võiks Kaitsefondi tegevuse laiendamist Ukraina suunal.

8. **Eesti peaks kasutama vastuostude nõude potentsiaali.** Tänaseks on Eesti kaitsetööstus jõudnud tasemele, kus tal oleks pakkuda tooteid pea kõigile riikidele, kust me kaitsevarustust ostame - võib-olla mitte samas mahu, aga piisavalt, et tekitada meie ettevõtetele nendes riikides esimesed projektid. .

Meie ettepanekute eesmärk on suurendada Eesti kaitsevõimet, aga ka hoogustada Eesti kaitsetööstuse arengut. Usume, et meil on tõeline võimalus luua Euroopa üks dünaamilisemaid kaitsetööstusi ja seeläbi aidata tublisti kaasa ka majanduse arengule.

Lugupidamisega,

Allan Martinson

Eesti Asutajate Seltsi president, kaitsetööstusfirma SF Technologies OÜ juhatuse liige

Markus Villig

Bolt OÜ asutaja ja tegevjuht

Sten Tamkivi

Investeeringufirmade Plural ja Skaala partner

Taavet Hinrikus

Investeeringufirmade Plural ja Skaala partner

Ragnar Sass

Dark Star partner, Lift99 ja Help99 asutaja